
Міжнародне науково-технічне співробітництво

*В.Я.Артемова,
ст. наук. співроб., канд. іст. наук*

Участь українських вчених у здійсненні міжнародної наукової програми ЮНЕСКО „Міжурядова океанографічна комісія ”

У документах Всесвітньої конференції з науки (Будапешт, 1999 р.), Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.) та у Підсумковому документі Всесвітнього саміту 2005 р. підкреслюється, що науку слід розглядати в соціальному контексті з тим, щоб відповідати потребам і сподіванням людей, особливо в країнах, що розвиваються. Ця тенденція до підвищення ролі науки у сталому розвитку продовжує виступати визначальним фактором наукових програм, що здійснюються ЮНЕСКО.

Слід зазначити, що ЮНЕСКО — це спеціалізована установа ООН, одна з найбільших і впливових урядових, міжнародних організацій. ЮНЕСКО — Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури — об'єднує 119 держав світу. Вже сама назва цієї організації та кількість держав-членів говорять про те, яку важливу роль відіграє вона у міжнародному співробітництві.

4 листопада 1946 р., коли 20 країн-членів ратифікували статут ЮНЕСКО, вважається днем її народження. 12 травня 1954 р. до ЮНЕСКО приєдналася Україна. 27 липня 1956 р. згідно з постановою Ради Міністрів УРСР була створена Комісія у справах ЮНЕСКО.

На даний час вона має назву Національна комісія у справах ЮНЕСКО.

Основними органами ЮНЕСКО є Генеральна конференція, Виконавча рада і Секретаріат. Генеральна конференція — найвищий орган ЮНЕСКО. Її сесії відбуваються один раз на два роки. У перервах між сесіями Генеральної конференції керівництво організацією здійснює Виконавча рада ЮНЕСКО. Генеральна конференція обирає Виконавчу раду в кількості 30 чол. строком на 4 роки із числа представників, які призначаються державами-членами. Через кожні 2 роки склад ради оновлюється наполовину.

Виконавча рада збирається двічі на рік. Вона стежить за здійсненням рішень Генеральної конференції і бере активну участь у підготовці чергових сесій останньої.

Практичну діяльність ЮНЕСКО здійснює постійний Секретаріат на чолі з Генеральним директором. Штаб-квартира ЮНЕСКО — Париж, Франція.

ЮНЕСКО будувала і буде свою роботу на основі середньострокових (шестирічних) планів (перший — 1977—1982; другий — 1984—1989; третій — 1990—1995 роки) і розроблених на їх основі 2-річних програм.

З 1996 р. план називається „Середньострокова стратегія (1996—2001; 2002—2007 рр.).

На даний час підготовлено проект Середньострокової стратегії ЮНЕСКО на 2008—2013 рр. [1, с.88].

Стратегія об’єднує чотири основні програмні галузі: освіта; науки; культура; комунікація та інформація.

ЮНЕСКО стала першою в історії людства всесвітньою міжурядовою організацією, яка взяла на себе місію багатопланового сприяння розвитку міжнародних відносин і міжнародної політики в науковому середовищі. При цьому характерною особливістю діяльності ЮНЕСКО в даному напрямку є її глобальний підхід до питань міжнародного наукового співробітництва.

У Крупній програмі ЮНЕСКО „Природничі науки” основна увага приділяється створенню потенціалу в таких галузях, як стале використання природних ресурсів, включаючи водні ресурси; управління довкіллям, вплив на кліматичні зміни; відновлювані джерела енергії. Двома важливими новими аспектами, які слід відмітити, є початок здійснення Міжнародної програми з фундаментальних наук, де зроблено акцент на створення відповідного потенціалу, і завдання, що виникли у зв’язку із землетрусом і цунамі в Індійському океані в 2004 р. Запорукою успіху наукових проектів ЮНЕСКО є активна участь в їх виконанні міжурядових наукових програм — Міжнародної програми геологічної кореляції (МППК), Міжнародної гідрологічної програми (МПП), Міжнародної програми „Людина і біосфера” (МАБ), Міжурядової океанографічної комісії (МОК), Міжнародної програми з фундаментальних наук (МПФН), Міжнародної програми з біоетики (МПБ).

Міжурядові та міжнародні програми ЮНЕСКО є особливо ефективним механізмом у вирішенні Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ), які Україна як одна з країн—членів ООН в числі 189 країн світу підписала на Саміті тисячоліття у 2000 р. Зокрема, наукові програми відповідають ЦРТ з викорінення злиднів (ЦРТ 1), гендерній проблематиці (ЦРТ 3), сталому розвитку довкілля (ЦРТ 7) і формуванню глобального партнерства задля розвитку (ЦРТ 8).

Важливе значення в реалізації наукових програм ЮНЕСКО має опублікування і широке розповсюдження першої всесвітньої доповіді ЮНЕСКО „На шляху до суспільств знань”, представленої 3 листопада 2005 р. [2, с.33].

Наукові установи України беруть активну участь у виконанні програм і проектів ЮНЕСКО, в тому числі у здійсненні Міжнародної наукової програми ЮНЕСКО „Міжурядова океанографічна комісія” (МОК).

Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО створена в рамках ЮНЕСКО в 1960 р. (резолюція 2-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО). Перша сесія комісії відбулася в жовтні 1961 р. Головною ідеєю довгострокової програми океанографічних досліджень було „сприяти кращому пізнанню морського середовища за допомогою науки” [3, с.372].

На 24-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, яка відбулася 20 жовтня — 20 листопада 1987 р., в Резолюції 10.4 були прийняті зміни до Статуту Міжурядової океанографічної комісії. Зокрема, в статті 1, п. 1 зазначено:

а) Міжурядова океанографічна комісія засновується як орган з функціональною автономією в рамках Органі-

зації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури;

б) вона забезпечує концепцію і стежить за виконанням своєї програми, схваленої Генеральною конференцією в рамках затвердженого останньою бюджету”.

У статті 1, п.2 зазначено:

“Метою комісії є сприяння розвитку морських наукових досліджень і відповідних океанічних служб з метою більшого пізнання природи і ресурсів океанів шляхом узгоджених дій її членів” [4].

До компетенції МОК належить практично весь комплекс науково-технічних проблем, пов'язаних з вивченням Світового океану та експлуатацією його ресурсів. У рамках комісії здійснюється багато конкретних наукових програм, як глобальних, так і регіональних, організовуються міжнародні дослідження, в тому числі прикладного характеру, що становлять великий інтерес для морської геології, океанографії, рибальства, судноплавства. Одержані океанографічні дані мають також певне військове значення. МОК займається науками про океан в зв'язку з його живими і неживими ресурсами, картографуванням океанів, дослідженнями і моніторингом забруднення морського середовища, збором, вивченням океанографічних даних та їх міжнародним обміном.

Головним органом МОК є асамблея, яка проводить свої сесії один раз на два роки, а також позачергові сесії у міру необхідності. Між сесіями її рішення виконує Виконавча рада, яка проводить дві чергові сесії в цей період, а за потреби — позачергові сесії з конкретних питань. Поточне виконання рішень асамблеї і Виконавчої ради забезпечує Секретаріат, що обслуговує всі допоміжні органи МОК.

Діє також Міжнародний консультативний комітет з океанографії. Він скликає симпозиуми та курси, надає стипендії молодим вченим країн—членів ЮНЕСКО, допомагає країнам, що розвиваються, у наукових дослідженнях.

Членами МОК є понад 100 країн.

Головні напрямки діяльності комісії:

- ❖ *Океани та прибережні зони: вдосконалення управління і зміцнення міжурядового співробітництва в рамках океанографічних наук і служб.*
- ❖ *Подальший розвиток морських наук і застосування їх досягнень на комплексній основі для зменшення невизначеності щодо прибережних та океанічних процесів, зокрема шляхом здійснення програм в рамках Глобальної системи океанічних спостережень (ГСОС) і комплексного управління прибережними районами, а також шляхом розвитку національних і регіональних наукових потенціалів.*
- ❖ *Океан і клімат, океани і глобальні зміни.*
- ❖ *Вивчення в рамках глобальних конвенцій, що стосуються морів, довкілля і клімату, характеристик океанів і прибережних районів, від яких залежать системи життєзабезпечення Землі, а також факторів, що впливають на зміну клімату.*

Україна є членом МОК ЮНЕСКО з 1962 р. і з цього часу бере активну участь в реалізації міжнародних програм комплексних досліджень Світового океану.

З 1989 р. і до цього часу на кожній асамблеї МОК ЮНЕСКО Україна переобирається до Виконавчої ради МОК [5]. Це є свідченням високого міжнародного авторитету українських вчених в галузі морських наук і технологій.

З 1989 р. представником України у Виконавчій раді МОК ЮНЕСКО є Генеральний директор Океанологічного центру НАН України, голова Комісії з проблем Світового океану НАН України, академік В.М.Єремєєв.

Національна комісія з проблем Світового океану НАН України здійснює координацію всіх національних океанологічних досліджень. Такі наукові установи НАН України, як Морський гідрофізичний інститут, Інститут біології південних морів ім. О.О.Ковалевського, Інститут геологічних наук, проводять на довгостроковій плановій основі фундаментальні дослідження спільно з науковими установами зарубіжних країн в рамках основних програм МОК (глобальні процеси взаємодії океану і атмосфери, формування крупномасштабних аномалій температури у воді), а також здійснюють комплексні дослідження в різних регіонах Світового океану.

У 1959 р. ЮНЕСКО виступила ініціатором створення міжнародної дослідницької експедиції в Індійському океані. Активні дослідження проводились в рамках МОК протягом першого десятиріччя (1960—1969 рр.). У цей час відбувалась Міжнародна індоокеанська експедиція, в якій брали участь понад 40 дослідницьких суден з 24 країн, проводилось міжнародне спільне дослідження Тропічної Атлантики. У 70-ті роки успішно здійснювались дослідження Середземномор'я, північної частини Східної та Центральної Атлантики, Південного та Індійського океанів, а також Карибського басейну. Останній відіграє винятково важливу роль у формуванні однієї з найбільш могутніх теплих течій Світового океану — Гольфстріму, що чинить суттєвий вплив на клімат і погоду в багатьох країн

світу. У розпорядженні українських вчених знаходилась ціла флотилія науково-дослідних суден, в тому числі такі великі, як „Академик Вернадский”, „Михаил Ломоносов”, „Академик Ковалевский”, та інші. На цих суднах проведено понад 60 науково-дослідницьких рейсів, в ході яких одержані дані, що мають важливе наукове і практичне значення. За результатами досліджень підготовлено і видано відповідні атласи, необхідні вченим і спеціалістам.

Українські вчені виконали широкий комплекс науково-дослідницьких океанографічних робіт по проектах ТОГА (Тропічний океан і глобальна атмосфера), ВОСЕ (експеримент з вивчення циркуляції Світового океану), КЛАЙВЕР (Кліматичні зміни і прогнозування), ГУС (Глобальна система контролю за океаном), ГЛОБЕК (Динаміка глобальних океанських екосистем).

Найбільш важливим науковим результатом у 60-ті роки ХХ ст. стало відкриття, експериментальне і теоретичне дослідження в Тропічній Атлантиці екваторіальної протитечії, названої іменем М.В.Ломоносова. За цю багаторічну надзвичайно актуальну на той час роботу, яка зберегла свою значущість і тепер, група вчених Морського гідрофізичного інституту НАН України на чолі з його директором акад. АН України А.Г.Колесниковим в 1970 р. була відзначена Державною премією СРСР. У 1979 р. за цикл робіт „Системні дослідження Тропічної Атлантики” ряд наукових співробітників цього інституту одержав Державну премію УРСР. У 1989 р. за цикл досліджень в галузі супутникової гідрофізики групу вчених цього ж інституту відзначено Державною премією СРСР [6, с.66].

На 23-й сесії Виконавчої ради МОК (березень 1990 р.) при розгляді проблем

забруднення довкілля делегація України виступила разом з Болгарією ініціатором формування під егідою МОК і ЮНЕП нового регіонального проекту, спрямованого на вивчення сучасного стану екологічної системи Чорного моря і розробку заходів щодо її охорони і реабілітації. Виконавча рада прийняла три резолюції з цього пункту, в яких схвалила пропозиції країн чорноморського регіону, підтримала ідею створення цільової міжнародної програми.

Національний комітет АН України з проблем Світового океану разом з Національним океанографічним комітетом Болгарії розробив проект міжнародної програми „Екологічні дослідження і моніторинг Чорного моря”. Програма була прийнята в травні 1990 р. на другій Міжнародній нараді робочих груп експертів в Болгарії [7, с.29].

На 16-й сесії асамблеї МОК (1991 р.) була прийнята резолюція про розробку міжнародної програми щодо Чорного моря.

Україна була одним з ініціаторів рішення 18-ї сесії асамблеї МОК ЮНЕСКО про заснування регіональної програми МОК у сфері морських наук і служб для Чорного моря та створення Регіонального комітету МОК із Чорного моря (РКЧМ). Комітет здійснює координацію національних і міжнародних зусиль у сфері наукових досліджень, охорони та раціонального використання морського середовища й ресурсів в акваторії Чорноморського басейну.

Виконавча рада МОК на своїй 25-й сесії (1992 р.) прийняла важливі ініціативи вчених Туреччини, України, Росії, Болгарії, Румунії, а також США та Німеччини, які привели до розробки науково-дослідницької програми під назвою „Спільна програма в галузі

морської науки для Чорного моря” (СПНЧМ), і постановила підтримати і схвалити цю програму.

Здійснення проектів „ЮНЕСКО—Чорнобиль” і „Голубий Дунай” надало значного імпульсу екології Чорного моря.

У 1992 р. усіма країнами, які межують з Чорним морем, була підписана Конвенція про охорону Чорного моря. Конвенція свідчить про загальне прагнення країн району Чорного моря здійснювати співробітництво з метою скорочення викидів у нього з прямих та побічних джерел і припинення погіршення здоров'я цього моря.

Конвенція про охорону Чорного моря стала корисним попередником Плану дій з Чорного моря, розробленого ЮНЕП як одинадцятий план в рамках Програми регіональних морів. ЮНЕП розробляє конкретні проекти зі здійснення Плану дій. Так, затверджено проект з освоєння прибережного і морського середовища Чорного моря.

У лютому—березні 1993 р. в Парижі відбулась чергова сесія асамблеї МОК, на якій були представлені 122 країни світу, в тому числі Україна. У центрі уваги асамблеї були рішення Конференції ООН з довкілля і розвитку 1992 р., з проблем створення Глобальної системи контролю за станом океанів і морів, питання раціонального використання живих і неживих ресурсів океану, раціональне співробітництво в зв'язку з проблемами захисту морів, забруднення та ін. З ініціативи української делегації та інших чорноморських країн до порядку денного було включено додаткове питання про збереження екосистеми Чорноморського басейну. У результаті обговорення було прийнято спе-

ціально підготовлену резолюцію про програми спільних океанографічних досліджень і захисту Чорного моря, яка гарантує країнам регіону підтримку з боку комісії і залучення до вирішення чорноморських проблем міжнародного потенціалу.

У рамках цієї програми виконувались два наукові проекти:

- ❖ *створення глобальної океанографічної системи спостережень за Чорним морем (пілотний проект);*
- ❖ *оцінка седиментаційних (донні відклади) потоків у Чорному морі, механізми формування, трансформації та дисперсії, екологічної значущості.*

До реалізації цих проектів було залучено всі країни Чорноморського басейну: Україну, Росію, Грузію, Туреччину, Болгарію та Румунію. Від України у проектах брали активну участь Океанологічний центр НАН України, Інститут геологічних наук НАН України, Український науковий центр екології моря, Морське відділення Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту Міністерства екології і природних ресурсів України.

Слід зазначити, що у 1996—1998 рр. посаду віце-президента Регіонального комітету обіймав академік НАН України В.М.Єремєєв, а з 1998 р. він є його президентом.

На зустрічі у травні 2001 р. в м. Поті (Грузія) було підготовлено та узгоджено стратегічний, науковий і робочий плани міжнародної програми „Глобальна океанографічна система спостережень Чорного моря” („Black Sea GOOS”), яка є одним з пріоритетних напрямів діяльності РКЧМ на найближче десятиріччя. Представниками причорноморських країн було підписано Меморандум про взаємо-

розуміння, чим завершилося офіційне оформлення асоціації уповноважених установ причорноморських країн, орієнтованої на створення „Black Sea GOOS”.

Головою Керуючого комітету зі створення „Black Sea GOOS” було обрано представника від України академіка В.М.Єремєєва.

У рамках „Black Sea GOOS” вперше в історії досліджень Чорного моря розпочато роботи над пілотним проектом у сфері оперативної океанографії з використанням штучних супутників Землі, науково-дослідних суден, буїв, що дрейфують, океанографічних платформ і берегової спостережної мережі.

У розвиток цих робіт з регіональної програми МОК для Чорного моря до Національної програми досліджень і використання ресурсів Азово-Чорноморського басейну, інших регіонів Світового океану на період до 2001 р. було включено цільовий комплексний проект „Глобальна система спостережень Чорного моря”.

Протягом останніх років МОК ЮНЕСКО впроваджує і розвиває міжнародне співробітництво в рамках таких трьох великих програм: „Океанічні науки”, „Оперативна спостережна система”, „Океанічні служби”. Україна бере активну участь у цих програмах.

На базі Гвінейського науково-дослідного центру з питань океанографії, геліофізики та випробування конструкційних матеріалів неодноразово проводилися учбові курси у рамках програми МОК ЮНЕСКО „ТЕМА” („Підготовка кадрів, освіта і взаємна допомога в галузі морських наук”), на яких виступали з лекціями провідні українські вчені.

Необхідно зазначити, що левову частку наукових досліджень в рамках

МОК здійснюють вчені Морсько-го гідрофізичного інституту та Інституту біології південних морів ім. О.О.Ковалевського. Так, лише в 1992—1998 рр. Морський гідрофізичний інститут був ініціатором, учасником і головним виконавцем понад 20 національних, відомчих та міжнародних програм і проектів, в тому числі по лінії ООН, ЮНЕСКО, Глобального фонду навколишнього середовища, Європейського Союзу і НАТО. Вчені цього інституту в названий період одержали 38 індивідуальних і колективних грантів зарубіжних організацій і фондів [6, с.67].

Нині особливого значення та актуальності набула розробка наукових основ раціонального використання ресурсів морів і океанів, запобігання негативним наслідкам антропогенного впливу на морське середовище.

Морський гідрофізичний інститут є одним із визнаних лідерів цього наукового напрямку на регіональному, національному і європейському рівнях.

У 1998—2003 рр. МГІ залишався ініціатором, учасником і головним виконавцем ряду міжнародних програм і проектів, зокрема по лінії ООН, ЮНЕСКО, Глобального фонду навколишнього середовища, ЄС і НАТО.

У цей час було підписано 9 угод із зарубіжними партнерами з Болгарії, Ізраїлю, Швеції, Греції, Туреччини, Росії та ін. Морський гідрофізичний інститут як головна організація проводив міжнародні дрейфтерні експерименти в Чорному морі відповідно до проекту BS GOOS і програми “Black Sea 2001/2005” [8, с.46].

Інститут видає „Морской гидрофизический журнал”, який перевидається англійською мовою в Голландії та Японії і надсилається більш ніж 100

океанографічним центрам та бібліотекам світу.

Вчені Інституту біології південних морів ім. О.О.Ковалевського отримують гранти та беруть активну участь у виконанні міжнародних програм з вивчення біологічних ресурсів Чорного моря (НАТО, ІНТАС, МАГАТЕ, ЮНЕСКО, ТАСІС, Чорноморська екологічна програма BSEP, програма Євросоюзу „Coastwatch Europe” тощо) та Антарктичного сектору Атлантики (Державна програма досліджень України в Антарктиді на 2001—2010 рр.).

На базі цього інституту функціонують міжнародний відділ Регіонального відділення Міжурядової океанологічної комісії ЮНЕСКО щодо Чорного моря, Операційний центр Міжнародного інституту океану (Мальта) в Україні та Регіональний офіс Міжнародного союзу з екоетики.

Вагомі наукові роботи, які виконувалися і виконуються під егідою МОК ЮНЕСКО, здійснює Океанологічний центр НАН України, організований у 2000 р. Зокрема, роботи з підготовки регіональних чорноморських проектів у рамках Програми глобальних спостережень за океаном (2003—2004 рр., Київ—Севастополь), а також проведення разом із Міжнародним інститутом океану (Мальта) у жовтні 2003 р. в Києві Міжнародного конгресу „Мир морям: рік після Йоганнесбурга. Керування океанами і сталий розвиток”, в якому брали участь представники 36 держав. Наукові результати і рекомендації конгресу мали широкий міжнародний резонанс і були підтримані Міжурядовою океанологічною комісією ЮНЕСКО, Всесвітньою метеорологічною організацією, іншими авторитетними міжнародними структурами [8, с.52].

З 1993 р. українські морські науково-дослідні інститути (МГІ, ІнБПМ, ПівденНДРО, УкрНЦЕМ) беруть участь у роботах над проектом МОК ЮНЕСКО „GODAR” („Археологія та порятунок океанографічних даних щодо Світового океану”). Основною метою цього проекту є пошук даних океанографічних спостережень і їх порятунок, перенесення на магнітні носії та контроль якості цих даних, створення єдиної доступної для всіх бази даних, накопичених з початку ХХ століття на регіональних нарадах з проекту „GODAR” у містах Обнінськ (Російська Федерація, 1993 р.), Ла-Валлетта (Мальта, 1995 р.) і Вашингтон (США, 2000 р.) Україна представила національні доповіді про стан даних океанографічних спостережень, що є в її морських науково-дослідних організаціях.

Українські морські інститути та центри беруть участь у програмі МОК ЮНЕСКО щодо міжнародного обміну океанографічними даними та інформацією.

У 1993 р. на замовлення МОК ЮНЕСКО видавничим центром Морського гідрофізичного інституту був перекладений і виданий російською мовою посібник „Обробка даних океанографічних станцій”.

У 2000—2001 рр. Морський гідрофізичний інститут, Інститут біології південних морів НАН України, інші українські морські інститути та центри взяли участь у міжнародному проекті MEDAR/MEDATLAS II („Археологія та порятунок середземноморських даних щодо температури, соляності та біохімії”), який здійснюється під егідою ЄС і МОК ЮНЕСКО. Результатом роботи над цим проектом стала унікальна серія лазерних дисків, які

містять найбільш повну базу океанографічних даних спостережень і кліматичний атлас Чорного і Середземного морів.

Досвід і рекомендації МОК ЮНЕСКО з розробки і створення нових сучасних інформаційних технологій в галузі морських наук використано при розробці українського цільового комплексного проекту “Національний банк океанологічних даних”, який входить до Національної програми досліджень і використання ресурсів Азово-Чорноморського басейну, інших районів Світового океану.

На замовлення МОК ЮНЕСКО вчені МГІ підготували й опублікували в ЮНЕСКО англійською мовою в серії „Доповіді ЮНЕСКО з питань науки про море” дві узагальнюючі монографії: „Штучна радіоактивність Чорного моря” (1993 р.) і „Гідрохімія та динаміка сірчановодневої зони у Чорному морі” (1996 р.).

У 1998 р., який було проголошено Генеральною асамблеєю ООН Міжнародним роком океану, Україна приєдналась до міжнародної Хартії океанів [9].

У перспективі в рамках програм МОК ЮНЕСКО планується розширити морські океанографічні, геолого-геофізичні, гідрометеорологічні та інші дослідження за участю українських фахівців у Південному океані та районах, прилеглих до української антарктичної станції „Академік Вернадський”.

Аналіз Міжнародної наукової програми ЮНЕСКО „Міжурядова океанографічна комісія” та участі в ній України свідчить, що наукове співробітництво між українськими вченими та ЮНЕСКО розвивається в конструктивному руслі. Українські вчені почали активно інтегруватися

до європейського наукового простору. Однак суттєвим недоліком на шляху трансформації української науки є від-

сутність документу щодо забезпечення державної підтримки участі України в міжнародних організаціях.

1. *Проект программы и бюджета на 2008—2009 гг.* Док. 34 С/5. Т.2. Второй вариант. — Париж: ЮНЕСКО, 2007.
2. *Доклад Генерального директора.* 2004—2005 гг. Док. 34. С/3. — Париж: ЮНЕСКО, 2006.
3. *Среднесрочный план (1977—1982 гг.).* Утв. док. 19С/4. — Париж: ЮНЕСКО, 1977.
4. *Акты двадцать четвертой сессии Генеральной конференции ЮНЕСКО (Париж, 20 октября — 20 ноября 1987 г.).* — Т.1: Резолюции. — Париж: ЮНЕСКО, 1987.
5. <http://unesco.org.ua/main/ocean.html>.
6. *Вісник НАН України.* — 2000. — № 3.
7. *Программы и проекты ЮНЕСКО в области науки и участие в них Украины /* Б.Малицкий, В.Кузьминов, В.Онопrienко, В.Артемова. — Киев: Центр исследований научно-технического потенциала и истории науки им.Г.М.Доброва НАН Украины, 2001.
8. *Вісник НАН України.* — 2005. — № 1.
9. *Бюлетень* Національної комісії у справах ЮНЕСКО. — 1998. — Вип., 4.

*І.П.Мартиненко,
аспірант*

Міжнародна науково-технологічна співпраця Відділення інформатики НАН України

В умовах глобалізації міжнародне співробітництво виступає одним із головних чинників розвитку і виникнення нових знань. Саме міжнародна співпраця є ланкою, яка поєднує вчених всього світу.

Міжнародне наукове співробітництво є невід'ємним елементом розвитку знань, в сучасних умовах — це об'єктивна необхідність, обумовлена прогресом науки, зростанням масштабів науково-технічного розвитку, його міжнародного характеру, подальшою потребою в міжнародному розподілі праці, її кооперації заради підйому науки, а в кінцевому результаті — благополуччя всього людства.

Міжнародне співробітництво сприяє швидкому прогресу науки, широкому розповсюдженню нових знань, підвищенню продуктивності праці вчених, адже їм не доводиться працювати над виконанням вже вирішених попередніми поколіннями задач. Міжнародне співробітництво вчених різних країн

великою мірою допомагає росту маси знань, тим самим сприяючи подальшому прискоренню науково-технічного прогресу, розвитку освіти, підйому національної економіки, удосконаленню та раціоналізації промисловості в країнах-учасниках [1].

Активізація міжнародної діяльності обумовлена формуванням глобалізаційних процесів у різних напрямках розвитку країн, а також зростаючим внеском науки і техніки у становлення інформаційних суспільств. Цьому сприяє і створення прогресивних інформаційних технологій [2].

У сучасному світі суттєво збільшилася роль інформаційних технологій, вони займають центральне місце в процесах інтелектуалізації суспільства, розвитку освіти, науки і культури, в державному управлінні та інших сферах діяльності людини.

Міжнародне наукове співробітництво та інформаційні ресурси є тіс-